

WPROWADZENIE

O innowacyjności, która w ciągu ostatnich lat stała się słowem-kluczem, powiedziano i napisano już bardzo wiele. Doceniając jej interdyscyplinarny charakter i wielopłaszczyznowość, wielokrotnie właśnie w innowacyjności upatrywano szansę na rozwiązanie wszelkich problemów. Stała się ona modna w wielu, często bardzo odległych, sferach życia: od technologii poczynając, poprzez gospodarkę, a na kulturze kończąc. Potencjał, który bez wątplenia może tkwić w działaniach o charakterze nowatorskim, wykorzystuje się także w obszarze szeroko pojętej edukacji. Potrzebę korzystania z nowatorskich rozwiązań, które w wymiarze czysto praktycznym, realizowanym np. w przestrzeni szkoły, pozwolą usprawnić i uatrakcyjnić proces kształcenia, dostrzegają m.in. nauczyciele, którzy w innowacyjności widzą szansę na jeszcze lepsze dostosowanie procesów nauczania i uczenia się do realnych potrzeb i wyzwań współczesnego świata. Postulat refleksji nad innowacyjnością, jej miejscem i rolą w edukacji podnoszą również badacze, którzy na gruncie naukowym poszukują odpowiedzi na pytanie o to, w którym momencie dane działanie faktycznie nabiera cech innowacyjności i jakie warunki należy uznać za optymalne do tego, by nowatorskie rozwiązania prowadziły do osiągnięcia projektowanych celów i usprawniały edukację. Jednym z obszarów, w którym można obserwować wpływ różnorodnych działań innowacyjnych i w którym spotykają się oczekiwania oraz działania nauczycieli i badaczy, jest glottodydaktyka.

Innowacyjność w glottodydaktyce oznacza nie tylko szansę na udoskonalenie procesu nauczania i uczenia się języków obcych, lecz także stanowi wyzwanie. Stają przed nim ci, którzy projektują, realizują i ewaluują proces kształcenia językowego. Punktem wyjścia do rozważań nad zasadnością użycia działań innowacyjnych w różnych kontekstach edukacyjnych muszą być zatem zarówno naukowa refleksja nad istotą innowacyjności, jak i próba udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy każde działanie, w którym tkwi potencjał innowacyjności, faktycznie ją oznacza. Poważnym zagrożeniem, wobec którego stoi współczesna glottodydaktyka, jest bowiem sytuacja, w której potrzeba wprowadzania

coraz to nowych rozwiązań, podyktowana głównie dążeniem do coraz bardziej innowacyjnego kształcenia językowego, bierze górę nad racjonalnością i zasadnością takich działań. Artykułowana w różnych środowiskach potrzeba działań nowatorskich w obszarze kształcenia językowego może się przejawiać zarówno w skali makro, jak i mikro, np. na gruncie rozwiązań programowych, metodycznych czy organizacyjnych, odnoszących się do edukacji szkolnej oraz wyzwań stojących przed kształceniem na poziomie akademickim. W obu przypadkach rozwiązania o charakterze innowacyjnym mogą odnosić się do poszczególnych podsystemów, sprawności językowych, ale też do konkretnych materiałów, narzędzi czy podręczników do nauki języków obcych. Wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w zakresie wieloaspektowych badań glottodydaktycznych pozwala nie tylko na dokładniejszą, pogłębioną ocenę różnych zjawisk, lecz także umożliwia wielopłaszczyznowe spojrzenie na dane zagadnienie i jego interdyscyplinarną analizę. Właśnie kwestii innowacyjnych kontekstów badawczych i wdrożeń, ważnych w obszarze działań glottodydaktycznych, poświęcony jest niniejszy tom.

Tekstem otwierającym tom są rozważania autorstwa Katarzyny Karpińskiej-Szaj oraz Bernadety Wojciechowskiej zawarte w artykule *Przeformułowanie jako narzędzie badawcze w akwizycji języka i glottodydaktyce*. Punktem wyjścia jest stwierdzenie, że włączenie przeformułowania do repertuaru metodologicznego glottodydaktyki wymaga zdefiniowania różnic w przedmiocie i celach badawczych obu wspomnianych dyscyplin, aby uchwycić potencjał i ograniczenia narzędzia, którym jest przeformułowanie. Autorki nakreśliły horyzonty badań akwizycyjnych, zwracając uwagę na zakresy, które mogą stanowić inspirację do wytyczania i realizacji celów w obszarze nauczania/uczenia się języków obcych. Dużo uwagi poświęciły kwestii przeformułowania w badaniu złożoności językowej w języku ojczystym oraz temu, w jaki sposób posłużenie się przeformułowaniem może wpływać na profilowanie glottodydaktycznych badań nad przyswajaniem/uczeniem się języków obcych. W kontekście możliwości innowacyjnego wykorzystania przeformułowania w glottodydaktyce wskazały także na wybrane konteksty empiryczne, m.in. korpusy językowe zwartych, krótkich wypowiedzi uczniów na poziomie początkującym, korpusy językowe zawierające przeformułowane teksty dłuższe w sytuacji nauki drugiego języka obcego, przeformułowanie jako trening strategiczny na potrzeby konstruowania tekstów naukowych.

W artykule Macieja Smuka *Przekonania hamulcem innowacyjnego myślenia* autor podkreśla, iż podkreśla, iż przekonania, które ze swej istoty znajdują odzwierciedlenie w sposobie myślenia o różnych sprawach i w postawach, stają się naturalną siłą sprawczą konkretnych zachowań. Zwraca uwagę na to, że to właśnie błędne przekonania utrudniają lub wręcz uniemożliwiają

wyciąganie konstruktywnych, niestereotypowych i oryginalnych, a zatem innowacyjnych wniosków, i to one mogą być hamulcem innowacyjnego działania oraz myślenia. Zdaniem autora innowacyjność nie musi oznaczać wyłącznie działań o dużym zasięgu, a kryterium innowacyjności może spełniać nawet drobna modyfikacja czy adaptacja, która służy poprawie dotychczasowego stanu rzeczy, także w odniesieniu do małej grupy (np. klasy). Wyjaśniając rolę przekonań w kontekście tak rozumianych działań innowacyjnych, autor wskazuje na ich ogólne źródła, rodzaje i funkcje, prezentuje przekonania odnoszące się do nauki języków obcych i przedstawia wnioski płynące z badania z wykorzystaniem autorskiego kwestionariusza przekonań na temat nauki języków obcych.

W tekście *Innowacja na drodze praktycznie użytecznej aplikacji? Przyczynek na rzecz dialogu pomiędzy glottodydaktyką a językoznawstwem* Magdalena Pieklarz-Thien podejmuje rozważania na temat innowacyjności i optymalizacji działań dydaktycznych na przykładzie inkorporacji i adaptacji nowszych ustaleń i wyników badań nad językiem w glottodydaktyce. Autorka poddaje dyskusji twierdzenie, iż innowacja w glottodydaktyce uwarunkowana jest przyrostem wiedzy glottodydaktycznej, odbywającym się m.in. na podstawie uzasadnionych poznawczo i metodologicznie poprawnych ujęć interdyscyplinarnych. Pieklarz-Thien uznaje język za wieloaspektowy przedmiot poznania, do którego dostęp warunkują różne perspektywy badawcze wynikające ze zróżnicowanych orientacji teoretycznych i dyscyplinarnych. Właściwe zrozumienie związku pomiędzy glottodydaktyką a językoznawstwem jest wstępnym warunkiem podjęcia prawdziwie interdyscyplinarnych i innowacyjnych adaptacji wybranych konstruktów pochodzących z językoznawstwa w glottodydaktyce. Swoje rozważania autorka ilustruje na przykładzie obszaru badawczego z pogranicza obu dyscyplin.

Autorzy tekstu *Wpływ świata wirtualnego Second Life na zmiany w poziomie motywacji, lęku językowego i doświadczenia nudy u studentów filologii angielskiej* – Joanna Zawodniak i Mariusz Kruk – wychodzą od stwierdzenia, że sukces w nauce języka obcego jest zazwyczaj utożsamiany z osiągnięciem przez ucznia celu/celów, jaki/jakie sobie wyznaczył. Cele te wynikają z różnych motywów, które kierują uczniem. Ich spełnienie w dużym stopniu uzależnione jest od warunków, w jakich przebiega proces opanowywania języka. Wśród czynników oddziałujących na naukę języka docelowego autorzy wymieniają m.in. motywację, lęk językowy i doświadczenie nudy. Zawodniak i Kruk podejmują próbę zgłębienia sposobu, w jaki zmienne te będą się kształtować pod wpływem wizyt podmiotów badawczych w świecie wirtualnym *Second Life (SL)*, uznając, że 10-letnia już obecność tej platformy na rynku glottodydaktycznym skłania do zastanowienia się nad możliwościami używania jej jako środowiska inspirującego ucznia do własnych poszukiwań i wpływającego na

jego postawę wobec przyswajanego języka. Rozważania empiryczne autorzy poprzedzają charakterystyką konstruktów motywacji, lęku językowego i nudy z perspektywy teorii złożonych systemów dynamicznych.

Jarosław Krajka, autor tekstu *Od światów wirtualnych do mediów społecznościowych – o innowacyjnym wykorzystaniu internetowych platform glottodydaktycznych w kształceniu neofilologicznym*, koncentruje się na wyzwaniach, które w obszarze kształcenia neofilologicznego powstały wraz z rozwojem e-learningu, dostrzegając w systemach i narzędziach e-learningowych możliwości uzupełnienia procesu dydaktycznego. Autor przekonuje, że jeśli w kształceniu językowym, kulturowym czy zawodowym realizowanym na odległość z powodzeniem wykorzystuje się narzędzia typu *Moodle*, *Canvas* czy *Blackboard*, spełniające rolę środków glottodydaktycznych, to warto wykorzystać możliwości realizacji procesu dydaktycznego również za pośrednictwem innych narzędzi, systemów czy platform (np. platformy *LISTiG*, *WebClass*, *ClipFlair*, *Second Life*, czy media społecznościowe). Autor prezentuje analizę porównawczą kilku wybranych systemów służących do wspomagania edukacji językowo-kulturowej oraz przygotowania zawodowego studentów neofilologii.

Innowacje metodologiczne – zastosowanie innowacyjnych technik elicytacji w badaniu kompetencji kolokacyjnej to tytuł tekstu Joanny Targońskiej, poświęconego zarówno samej kompetencji kolokacyjnej jako elementowi kompetencji leksykalnej, jak i metodologii badań tejże kompetencji. Celem artykułu jest wskazanie nowatorskiego ujęcia kompetencji leksykalnej, traktowanej jako składowa określonych podkompetencji. Autorka wychodzi od pojęcia kompetencji kolokacyjnej, akcentując szczególnie jej trójczłonowość. Następnie podejmuje się opisu metodologii badań glottodydaktycznych, ze szczególnym uwzględnieniem form elicytacji odnoszących się do metodologii zbierania danych empirycznych. W kontekście badań nad kompetencją kolokacyjną autorka poddaje krytycznej analizie stosowane dotychczas techniki elicytacji oraz narzędzia badawcze służące zbieraniu danych empirycznych. W ostatniej części rozważań wskazuje także na innowacyjne techniki elicytacji umożliwiające uchwycenie kompetencji kolokacyjnej w jej trójczłonowości.

Agnieszka Andrychowicz-Trojanowska w tekście *Eksperymentalna glottodydaktyka okulograficzna na przykładzie badań własnych* przedstawia urządzenie – okulograf, który może stanowić istotne wsparcie aparaturowe badań z obszaru humanistyki, w tym lingwistyki i glottodydaktyki. Na podstawie własnych badań, w których uczestniczyli m.in. uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (dysleksja), autorka wykazuje, że w przypadku podręczników do nauki języków obcych istotne z punktu widzenia procesu nauczania/uczenia się i jego efektywności są następujące czynniki: rozmieszczenie konkretnych elementów materiału w odpowiednich miejscach, kolor tła tekstu,

kształt i kolor czcionki, sposób wyróżniania fragmentów tekstu oraz sposób realizacji poleceń i pracy z materiałem. Mając na uwadze osobę uczącego się, który jest odbiorcą finalnym podręcznika, autorka rekomenduje wykorzystanie takich narzędzi jak okulograf do poznania możliwości percepcyjnych ucznia i jego zachowań wzrokowych oraz takie dostosowanie do nich układu proponowanych materiałów, aby wspomóc m.in. osoby ze zdiagnozowaną dysleksją.

W tekście *Intucja w uczeniu się języków obcych* Wioletta Piegzik zajmuje się zagadnieniem intuicji językowej jako dyspozycji mentalnej umożliwiającej rozwiązywanie pojawiających się trudności językowych lub podejmowanie decyzji językowych w sposób szybki i spontaniczny, czyli taki, który nie obciąża systemu poznawczego. Zdaniem autorki intuicja językowa należy do zjawisk, które wymagają pogłębionej refleksji badawczej. Swoje rozważania rozpoczyna od przedstawienia różnych definicji pojęcia intuicji językowej obecnych na gruncie językoznawstwa i dydaktyki językowej. Na podstawie przeprowadzonej analizy prezentuje zestawienie, którego celem jest ukazanie różnic pomiędzy działaniami intuicyjnymi, automatycznymi oraz kontrolowanymi, czyli świadomymi. Podejście to ma służyć lepszemu uchwyceniu specyfiki intuicji językowej oraz wskazaniu jej roli w procesie uczenia się języka oraz komunikowania. W końcowej części artykułu autorka koncentruje się na sposobie działania intuicji językowej i prowadzi rozważania nad tym, które czynniki można uznać za sprzyjające intuicji i ją uaktywniające.

Czesław Kiński i Jacek Łagun, autorzy tekstu *Nihil Novi – Content and Language Integrated Learning in “England and the English” by Władysław Kospoth-Pawłowski*, podejmują temat zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego i jego miejsca w programach nauczania języków obcych w wielu krajach. Autorzy podkreślają, że w nowoczesnych podręcznikach można odnaleźć całe sekcje poświęcone w całości CLIL oraz elementy tego typu kształcenia w lekcjach poświęconych nauczaniu gramatyki i leksyki. W swoich rozważaniach odnoszą się do wydanego w Polsce w roku 1930 podręcznika *England and the English* Władysława Kospoth-Pawłowskiego, uznając go za pozycję nowoczesną i wyprzedzającą swoje czasy pod względem myśli metodycznej. Kiński i Łagun wykazują, że to, co współcześnie określa się jako innowację, w praktyce często oznacza wprowadzenie do dydaktyki mainstreamowej elementów obecnych w dydaktyce także wcześniej, ale prezentowanych w innej, uwspółcześnionej formie.

Mamy nadzieję, że artykuły zamieszczone w niniejszym numerze spotkają się z Państwem zainteresowaniem i staną się inspiracją do dalszych poszukiwań. Życzymy Państwu przyjemnej lektury.

Mariola Jaworska
Magdalena Makowska